

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2014 m. lapkričio 28 d. *

Mūsų nepriklausomybės stiprybė

Ukrainoje jau kariaujama. Pas mus dar ne. Ukrainianie liejasi kraujas. Pas mus dar ne. Ar sulauksiame tokio likimo ir mes? Tai priklauso tik nuo mūsų pačių. Mūsų stiprybės ir susitelkimo. Kito kelio nėra. NATO ar Europos Sąjunga mums gali tik padėti, patarti, paremti, o priešo jėgą tektų atremti patiemis, ir svarbiausia – kelias pirmasias dienas. Tik matydami mūsų ryžtą, kovą ir visuotinę gynybą į pagalbą atėtų kiti. O kad toks scenarijus neįvyktų, reikia sukurti tokią struktūrą, atgrasymo sistemą, kad priešas prieš puldamas turėtų gerai pagalvoti, ar verta pulti, ar nebus per didelės pačių puolančiųjų aukos bei pradimai.

Kiek mes turime laiko, niekas nežino. Tačiau brangi kiekviena diena, savaitė ar mėnuo. Valdžios vyrai ir moterys tai imai suvokti vis geriau. Tam skiriomas papildomos lėšos ir resursai. Jeigu norime išsaugoti nepriklausomybę ir laisvę, turime stiprinti kariuomenę ir negailėti jai savo sunkiai uždirbtų pinigų. Kitaip teks, norime ar nenorime, pakęsti ir „peneti“ okupacine armiją, kurios išlaikymas kainuos šimteriopai brangiau. Tam pagrįsti turime istorinių įvykių, kurie byloja apie mūsų pergalės ir pralaimėjimus.

1918 metais paskelbus nepriklausomybę artimiausi mūsų kaimynai nelabai tuo apsidžiaugė. Ir lenkai, ir rusai turėjo savų planų ir tikslų. Vieni siekė atkurti abiejų tautų valstybę, kiti – susigrąžinti mus į savo imperiją, škarkart raudonąją, glėbi. Tada mūsų jauna valstybė vis tiks sugebėjo rasti savo jėgų ir paskelbė, jog kviečia visus vyrus stoti ginti nepriklausomybės, savo namų ir žemėlių. Savanorių kariuomenė atliko tai, kas jai ir priklausė: atsilikė prieš gerokai stipresnius priešus, drąsiai stojo į neagilestingą kovą. Po to dvidesimt ir daugiau metų turėjome galimybę išauginti ir išauklėti jaunają kartą, sukurti ekonominę, socialinę ir materialinę gerovę, tapti šiuolaikiška bei europietiška valstybe.

(keliamas į 2 psl.)

Visiškai kitaip pasielgėme vykstant Antrajam pasauliniui karui, 1940 metais. Tada neišdrįsime, kaip suomiai, pasipriešinti, nors ir simboliskai, sovietinei jėgai. Nuolankiai priėmėme ultimatumą, ir ne vieną, taip tikėdami išsengti karo, aukų, sugriovimų. O svarbiausia, tikėjomės išsaugoti nepriklausomybę, valstybingumą, nors ir apkarpytą bei suvaržytą. Deja, svajonėms išsipildyti nebuvvo lemta. Ne tik neišvengėme karo, aukų, sugriovimų, bet ir dešimtmeciams patekome į kruviniausio režimo rankas, išnykome iš žemėlapių ir laisvų žmonių sąmonės. Tągėdą bandė nuplauti 1941-ųjų Birželio sukilėliai ir pokario partizanai, bet buvo per vėlu.

Kariuomenė stipri tiek, kiek stipri visuomenė. Jeigu valstybėje išivyräuja požiūris, jog kariuomenė nereikalinga, per daug „suvalgo“ pinigų, nieko neapgins, lauk priešo plojimų ir padékų. Tokia tendencija ilgą laiką vyravo ne tik mūsų, bet ir daugelio europiečių protuose. Visi buvo įtikėję amžinai besitęsančią taika, naujų santykį tarp Rytų ir Vakarų stiprėjimu, visuotinio materialinio jausmo išivyravimui. Iš rožinio sapno pabudino Putino veiksmai Ukrainos rytuose bei Kryme. Pirmieji, kurie prasiblaivė ir suprato situacijos sudėtingumą, buvome mes, latviai, estai, lenkai. Tolimesni vakariečiai dar sunkiai blaivosi, niekaip nenori suvokti, kad tiek dešimtmecių nerūpestingai gyvenus, svarbiausiais klausimais visuomenėje tapus gėjų santykii iforminimams, šeimos savokų kūrimams, kiaulių bei vištų laisvalaikio formų paieškoms, teks grįžti į realų gyvenimą ir užsiimti rimtesniais, išlikimą lemiančiais reikalais. Net ir keleivinio lėktuvo numušimas netapo požiūrio ir sąmonės pasikeitimo faktoriumi. Tenka dėkoti... Putiniui, kad jis, visai to nenorėdamas, sutelkė ir suvienijo ne tik valdžią, poziciją bei opoziciją, bet ir mūsų visuomenę.

(keliamas į 2 psl.)

Pagerbtai Tauro apygardos Birutės rinktinės partizanai

Renginio dalyviai

Ingos Straigienės nuotraukos

Lapkričio 21-ąją, minėdami Lietuvos kariuomenės dieną, Kaune, Panemunės senojoje turgaus aikštėje, prie memorialo – sustingusiu lauko akmenų, simbolizuojančių Laisvės kovotojų žūtį, ir nebyliai gedinčios Kristaus Motinos (Pietos) – pagerbtas karių savanorių – Tauro apygardos Birutės rinktinės partizanų atminimas. 1947–1949-aisiais, Lietuvos ginkluotosios rezistencijos prieš sovietų okupantą metais, šiuo grindiniu upeliais teko išniekintų šio krašto sūnų kraujas. Jų vardai, įrežti į akmenį, ir ateities kartoms bylos lietuvių tautos laisvės sieki, o šia proga susirinkusiųjų giedotas himnas ir uždegtos atminimo žvakės tebyloja, kad jų atminimas gyvas kiekvieno doro lietuvių širdy.

(keliamas į 7 psl.)

1947 metų agentūrinė byla „Vakarai“

Filmo sutiktuvų dalyviai

Algirdo Tamulaičio nuotrauka

Lapkričio 24-ąją, minint Lietuvos kariuomenės dieną, Kauno įgulos karininkų ramovėje Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos Kauno skyriaus kūrybinė grupė pristatė video filmą apie 1947 metais pavasarį legendinio Lietuvos partizano Juozo Lukšos, Jurgio Krikščiūno ir jų grupės pirmąjų kelionę per „geležinę uždangą“ į Vakarus. Filmas sukurtas pagal surinktą istorinę, archyvinę medžiagą, remiantis šio įvykio liudininko, Tauro apygardos partizano Sigito Kvietkausko prisiminimais.

Pagal projektą filmą iš dalies parėmė Lietuvos kultūros taryba.

I šventinį filmo pristatymą atvyko garbingi svečiai: legendinio partizano Juozo Lukšos brolis, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos garbės pirmininkas dim. kpt. Antanas Lukša, filmo herojus Seigitas Kvietkauskas, LLKS štabo viršininkas dim. mjr. Vytautas Balsys, atkurto LLKS Tauro apygardos vadasis kpt. Gediminas Dobkevičius, Seimo narys, šaulys, prof. Arimantas Dumčius, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo

akademijos profesorius istorikas Valdas Rakutis, Kauno įgulos karininkų ramovės viršininkas mjr. Donatas Mazurkevičius, Lietuvos atsargos karininkų sąjungos Kauno apskrities skyriaus pirmininko pavaduotojas plk. Algirdas Diliūnas, LDK Birutės karininkų šeimų moterų draugijos, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos, Lietuvos politinių kalinių sąjungos, Lie-tuvos šaulių sąjungos nariai, seserys kazimierietės. Renginį moderavo karys savanoris, ats. mjr. Gediminas Reutas.

(keliamas į 8 psl.)

Pensininkų godos

Pensininkai – gausi mūsų visuomenės dalis. Atidavę sugebėjimus ir jėgas valstybei, kuri šiandien naudojasi jų darbo vaisiais, laukia nesulaukia teisingo valdžios požiūrio į jų gyvenimą.

Kada ir taip mažos pensijos buvo dar sumažintos ekonomikos krizės stabilizavimui, tam pritarė ir socialdemokratai, ir „darbiečiai“. Jei reikia – tai reikia, nepriestaravo ir pensininkai. O grąžinti – nors giriamės, kad ekonomika auga vos ne sparčiausiai Europos Sąjungoje – nėra lėšų, nuolat atidėliojama ir delsiama. Kyla negraži mintis, ar nelaukiama, kol nebus kam grąžinti. Gyva staliniškės logikos atmintis: „Nėra žmogaus – nėra problemos“.

Baigiasi nepabaigiami valdžios rūpesčiai didinant algas seimūnams, ministrams, aukštiiems valdininkams. Jau ketinta ir pensijas didinti net (!) keturiais eurais, bet iškilo būtinybė didinti išmokas dirbančiesiems už nedarbingumo laikotarpi. Apsizūrėta, kad lazda turi du galus: sumažinus išmokas – dirba sirgdam, užkrečia kitus. Lėšas ims iš pensininkų maitintojų „Sodros“, tad vietoj keturių eurų gal dvieju padidins?.. Pragyvenimas brangsta, o valdžia nesuka galvos, kad pensininkams, be kitų reikmių, dar dažnai „re-

monuo“ reikia, kuris be vaistų neveiksmingas, tačiau be pinigų – nėra ir vaistų. Tad kaip išgyventi elgetišką pensiją gaujančiam „senjorui“, tai yra svetima kalba „ponui“? Lietuviškai „ponu“ vadinti lyg ir gėda. Koks ten ponas, nuplyšusiai batais, turgoje ieškantis pigesnių, parduotuvėje neįperkamų produktų alkio numalšinimui.

Tiesa, būna metas, kai „senjorai“ tampa žmonėmis – tai rinkimams artėjant. Rinkimų kampanijos metu branginamas kiekvienas (ne asmuo – balsas!). Daug gražių pažadų, tik ne kartą apvilti, ar bus verti pasitikėjimo? Net akli kačiukai augdami praregi, tai gal ir „senjorai“ prareges ir akli nebalsuos už pažadukus, kurie tikisi, kad nustekento pensininko balsą galės pigiau nupirkti, negu kur kas geriau, komfortiškiau gyvenančio kalnio. Siekiantieji valdžios ir tokios „prekybos“ nevengia.

Beatodairiškas didelės dailies piliečių poreikių ignoravimas kelia pasipiktinimą. Kuris gi nori blogo savo Tėvynei Lietuvai, bet kai stinga teisingumo, kuris prie valdžios – siekia naudos tik sau, tai baisu, ir pavieniai piketai, mūsų prieš džiaugsmui, gali virsti masiniai.

Artėjant rinkimams prasi-

deda grandininė reakcija. Turime išrinktuosius, turime jų išrinktuosius ir net išrinktų išrinktuosius, kurie vadinami pavaduotojais, patarėjais, padėjėjais, konsultantais ir kitais vardais. Kaip gali nesistebeti, kad rinkėjai, turėdami tiek jais besirūpinančiu, vis dar bėga į angljas, škotijas, norvegijas. Bėga darbininkai, pilni jėgų! Štai, jei pensininkai išvažiuotų, būtų galima lengviau atsidusti...

Kai artėja rinkimų metas, vis dar klausinėjame vienas kita: už ką balsuoti? Gal tikrai praregėkime ir balsuokime už praėjusiuosius išbandymą valdžia, ne tutus susikrovusiuosius, bet nusipelniusiuosius pagarbos darbu visuomenės grovei. Nemanykime, kad jei nesugeba pasipelnyti, tai jie kvailiai. Jei abejojame – pasitarkime su vertais pasitikėjimo. Negi jau tiek supuves mūsų gyvenimas, kad tokia nerasisme? Tik netikėkime tais, kuriems dar tinka naftalinu dvi kiantis, sovietmečiu populiarus žodis „rukovoditel“. Tokie norėtų nuvesti už rankutės ir mus, ir mūsų šalį į tokį liūną, iš kurio ir su purvabryžiais neišklamposi.

Pensininkai gerbia savo amžinkų atminimą už gražius darbus. Pagarbos vertus. Tik ne į padanges buvusių draugų keliamus partinius šulius, vyk-

džiusius tautos genocidą, mačiusius Lietuvą tik „tarybinių tautų šeimoje“. Nostalgija sergantys bendrai vis dar siekia pasišildyti rusenanciuose buvusių sekretorių garbės nuodėgeliuose. Gal per retai primenama, kad Komunistų partija – nuskalstama organizacija. Komunistai moka naudotis fašistų ideologo Gebelso mokymu, kad „šimtą kartų pakartotas melas virsta tiesa“.

Toks Lietuvos pensininko, neužkrėsto sovietmečio baci-lomis (turinčio imunitetą) dažniausiai buvusio tremtinio ar politinio kalnio požiūris, kurio niekas nedraudžia turėti (ir tylėti). Nuostabu, kad tie pensininkai vis dar gana aktyvūs. Švenčių dienomis jiems nereikia kvietimų – ateina su gėlės žiedu, su žvakute prie atmimo paminklėlio, jei tik randa žinutę, kur ir kada. Informacija dažnai spaudoje pasiklysta tarp „perku–parduodu“ skelbimelių, jei išvis spausdinama. Nereikia jiems orkestrų ar tūkstančius kainuojančių kviečinių solistų. Už tai ir teigia, kad išventinius minėjimus eina tik pensininkai. Niekoverta šneka, kad jaunimas neina, nes neįdomu. Jei žinotų, kuo šventės šventos – ateitų. Ir jaunimas turi tautinę savigarbą, tik mokyklose ji neskatinama, tautinis patriotinis auklėjimas

vis neprasiskina kelio. Net pri-valomas minėti valstybinės šventės kai kur minimos tik prieš kelias dienas, kad per šventę turėti laisvas rankas.

O kaip gi minimos šventinės dienos spaudoje? Išskirtinis požymis – spaudos nėra. Šventės bus paminėtos po švenčių, dažnai su kritiniu atspalviu. Nėra buvę, kad šventinis numeris būtų išleistas nors išvakarėse, primenant šventės istoriją, pasidžiaugiant, pasidžiuojant savo laimėjimais.

Lieka skaitytojui po švenčių paskaityti, kiek žuvo autoavarijose, kiek apvogta ar apiplėsta, pasidžiaugti, kad tai atsitiko ne tau. Tai štai ir teigiamų emocijų šaltinis, validolis pensininko širdelei švenčių metu.

Dar viena priežastis, kodėl valdžia nemégsta pensininkų: jie saugo piktą atmintį. Daugelis, tuo labiau politiniai kaliniai, nepamiršo, kas juos trémė ir plėše. Sunku patikėti, kad jie nejaucia pagiežos už atimtą sveikatą, sulaužytus likimus. Buvę partsekretoriai, komsorgai, stribai ir jų palikuonys nuolat primena, kad nereikia kapstytis praeityje ir seną rusų patarę: „Kas seną prisimins – tam akį durk“, bet gaila, kad pamiršta šios patarės pabaigą – „o kas pamirš – tam abi“...

Algirdas BLAŽYS

Mūsų nepriklauso-mybės stiprybė

(atkelta iš 1 psl.)

Žmonės vis labiau susimąsto ir ima suprasti, kad norint išsaugoti valstybingumą, demokratiją, vakarietiskas vertės, reikia ne tik besalygiškai reikalaujti visų įmanomų teisių bei privilegijų, bet kartais atlkti viešokių ar kitokių pareigų, labdarą ar savanortystės aktą.

Turime sukurti, ir kuo greičiau, tokią atgrasymo sistemą, kuri pasiteisintų didžiausio pavojaus metu. Tai yra pats suniausias darbas. Juk turi pasikeisti mūsų, kaip bendruomenės ir visuomenės narių, požiūris bei poelgis į daugelį dalykų – kariuomenę, valdžią, valstybę, kaimyną, į patį save. Tik tada galime tikėtis, kad pavyks atlaikyti brukamą propagandą, šmeižtą, šantažą per dažniausiai papirką valdininką, politiką ar žurnalistą. Priešas nesaudžia, jis mato, kurie stiprūs ir nepalaužiami, o kurie syruoja bei neapsispredžia iki galo.

Algis KAZULĖNAS

Skaitytojų mintys

Apie dvigubą pilietybę

Mūsų šeimoje užaugo šeši vaikai. Gaila, jiems neteko pabendrauti su savo seneliais ir proseneliais, kurie perėjo Sibiro golgotą, bet aš jiems daug pasakoju, o dabar, kai jie pas mus atvyksta vasaros atostogų, dažnai pasakoju apie GULAGą, NKVD tardymo kameras ir sadistus, kurie ten dirbo, siuncių jiems savo parašytas knygeles.

Nors mudu su žmona intelligentai, bet turtų neužgyvenome, tad vaikams neretai teko pavydėti savo draugams ir dvi-račio, ir žaislų, ir gražesnių drabužių. Bet vis tik vaikams sudarėme sąlygas mokytis ir

siekti savo svajonių. Keturi iš mūsų vaikų įgijo universitetinį išsilavinimą arba dar mokosi. Vyriausia duktė sėkmingesnai baigė Niujorko Kolumbijos universitetą. Deja, ji „nelaimingai“ ištékėjo. „Nelaimė“ ta, jog jos vyras vokietis. Tuo metu Vokietijoje kitos šalies piliečiui buvo galima svečiuotis tik ribotą laiką. Kokia jau našeima sutiks su tokiu gyvenimo būdu? Natūralu, jog duktė priėmė vyro pilietybę – Vokietijos. Praėjus keliems mėnesiams po vestuvių kažkokėl ne ji, o mes, tėvai, gavome griežtą laišką iš Lietuvos užsienio reikalų ministerijos, jog

galų gale, praėjus geram dešimtmeciumi, kai kurie politikai „atsibubo“, o gal taip bando užsidirbtį tokį rinkėjų, kaip mes, balsus – imtas svarstyti dvigubos pilietybės klausimas. Mūsų šeimos siūlymas toks – šiuo klausimu nerengti jokių referendumų, o apsvarstyti Seime įstatymo pataisą, jog lietuvių, dėl kokių nors priežasčių įgiję kitos šalies pilietybę, Lietuvos pilietybės neprarranda. Mūsų ne tiek daug, kad dar ir savo pilietybę aukotume.

Kitas atvejis. Mano du pusbroliai gyvena Brazilijoje. Jie 1929 metų bangos emigrantų palikuonys. Vienas baigė keturias aukštąsias mokyklas, turi Lietuvos pilietybę, kitas – biologijos mokslų daktaras,

turi Lietuvos pilietybę ir ja didžiuojasi. Abu augina po tris vaikus. Mes palaikome glaudžius ryšius. Siu metų pradžioje ar praėjusių pabaigoje gavau gana liūdną ir kupiną nusivylimą laišką iš pusbrolio Anastacio Afonso – jis kreipėsi į Lietuvos ambasadą Brazilijoje dėl Lietuvos pilietybės suteikimo jo vaikams. Deja, jo vaikams Lietuvos pilietybė nesuteikta.

Aš manau, kad iš 800 tūkstančių išvykusiu lietuvių daugiau negu pusei gali tekti spręsti dvigubos pilietybės klausimą. Tai vos ne ketvirtadalis Lietuvos gyventojų. Nejaugi politikai nesuvokia, kiek aktualu, jog Lietuvos pilietybė būtų stabili ir nepriklausoma nuo atsitiktinių vėjų Seime. Jei pilietis neatsisako savo pilietybės, tai kam ją atimti? Atėmus pilietybę žmogus pasmerkiamas gyventi emigracijoje. Kiekviename žmogui įgimtas gimtojo lizdo sindromas ir jis anksčiau ar vėliau būtinai ten grįžta, nors ir kokias sienas bepastatyti.

**Irena JŪRIENĖ,
Eduardas JŪRAS**

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2015 metams

Prenumerata priimama iki gruodžio 19 dienos bet kuriame „Lietuvos pašto“ ar „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117.

Kaina: 1 mén. – 8,16 Lt (2,36 Eur),
3 mén. – 24,48 Lt (7,09 Eur),
6 mén. – 48,96 Lt (14,18 Eur),
12 mén. – 96,92 Lt (28,36 Eur).

Įvykiai, komentarai

NATO generalinio sekretoriaus vizitas

Lapkričio 21 dieną Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė susitiko su atvykusiu į Lietuvą naujuoju NATO generaliniu sekretoriu Jensu Stoltenbergu ir aptarė NATO kolektyvinės gynybos priemonių igaudinimą. Prezidentės teigimu, brutalus puolimas prieš Ukrainą tėsiasi, todėl saugumo situacija regione ir mūsų kaimynystėje išlieka sudėtinga. „Tik stiprus Aljansas yra pajėgus užtikrinti kolektyvinį saugumą. Turime kuo greičiau igaudinti visas ilgalaikes NATO kolektyvinės gynybos ir atgrasymo priemones, dėl kurių su NATO šalių vadovais sutarėme rugsėjį Velse“, – pabrėžė Prezidentė.

Reaguodama į Rusijos agresiją Ukrainoje ir iškilusias grėsmes regiono bei visos Eu-

ropos saugumui, NATO jau ėmėsi būtinų priemonių Baltijos šalių saugumui artimiausiu laikotarpiu užtikrinti. Sustiprinta oro policijos misija. Šiuo metu Baltijos šalių erdvę saugo 6 Portugalijos, 4 Kanados, 4 Vokietijos ir 4 Olandijos naktinuvali. Pratybų į Lietuvą atvyko JAV, Vengrijos ir Danijos kariai. Be to, Lietuva nuosekliai vykdo savo įsipareigojimus stiprinti krašto gynybą. Pasiektas nacionalinis susitarimas iki 2020 metų valstybės gynybos pajėgumų finansavimą padidinti iki 2 procentų BVP. Kitamet gynybos biudžetas jau sieks 1,3 procento BVP. Lietuva taip pat įsteigė greitojo reagavimo pajėgas, pasirengusias atremti hibridinio karo grėsmes, ir gerina savo, kaip priimančiosios šalies, pajėgumus.

Lietuva palaiko Ukrainą

Lapkričio 24 dieną Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė Kijeve susitiko su Ukrainos Prezidentu Petro Porošenka. Šalių vadovai pirmininkavo septintajam Lietuvos ir Ukrainos Prezidentų tarybos posėdžiui, kuriami aptartos konkretios priemonės, kuriomis Lietuva galėtų padėti šiai šaliai igaudinti būtinės reformas ir užtikrinti savo ir viso regiono saugumą.

„Šiandien Ukraina susiduria su itin dideliais iššūkiais – atplėsta jos teritorijos dalis, Rytuose vykstančiame kare žūstojas kariai ir taikūs gyventojai. Tuo pat metu ši šalis turi igaudinti sudėtingas, bet valstybės ateiciai būtinės reformas. Ukrainai sunku. Todėl turime ir galime jai padėti“, – sakė Prezidentė. Ji pabrėžė, kad Ukrainai yra labai svarbu nedelsti ir igaudinti Asociacijos ir laisvosios prekybos sutarties su ES nuostatas bei kitas būtinės reformas.

Lietuva visada rėmė ir rems Ukrainos žmonių pasirinkimą. Mūsų šalis gali pasiūlyti reikalingą ekspertinę pagalbą ekonomikos, teisėvarkos, energetikos, transporto ir kitose srityse. Pasak šalies vadovės, Ukrainai patiriant karinį puolimą, itin svarbus bendradarbiavimas saugumo ir gynybos srityse.

Prezidentė susitikime kalbėta apie Lietuvai ir Ukrainai svarbius energetinio saugumo klausimus. Lietuva gali pasidalinti savo patirtimi, kaip didinti energetinį savarankiškumą, kurti skaidrią ir konkurencinę energetikos rinką.

Ukrainoje šalies vadovė taip pat aptarė dvišalio bendra-

darbiavimo klausimus ir prekybos ryšių stiprinimą. Lietuvos verslas yra suinteresuotas sąlygų investicijoms bei prekybai skaidrumu ir stabilumu Ukrainoje ir gali padėti jos žmonėms diegti europietiškos prekių ir paslaugų kokybės standartus. Valstybių vadovai pasiraše Lietuvos ir Ukrainos strateginės partnerystės plėtimo 2015–2016 metais gaires.

Po to mūsų šalies vadovė Kijeve susitiko su Ukrainos Ministro pirmininku Arsenijumi Jaceniuku ir aptarė Ukrainos pažangą igaudinant svarbias reformas. Pasak Prezidentės, Ukrainos žmonėms šiuo metu yra ypač svarbi vienybė. Reformų igaudinimas Ukrainoje reikalauja didelio visų valdžios šakų susitelkimo ir visuomenės solidarumo. Reformas būtina igaudinti nedelsiant ir kokybiškai.

Prezidentė pabrėžė, kad vienas didžiausių iššūkių, trukdančių vykdyti reformas, yra korupcija. Ukrainai būtina kuo greičiau igaudinti anti-korupcijos įstatymus, kurie būtini norint užtikrinti skaidrią teisingumo sistemą ir sukurti palankią verslo aplinką šioje šalyje. Ukrainos teisinė sistema ir valstybės tarnyba turiapti efektyvi ir tarnauti žmonių interesams. Aiškesnė mokesčių ir muitų sistema, skaidresnė verslo aplinka padės Ukrainai pritraukti daugiau investicijų. Ukrainai taip pat svarbu skaidrinti energetikos sektorį ir didinti savo energetinį savarankiškumą.

**Parengta pagal
Prezidentės spaudos
tarnybos informaciją**

Pavadinta teroristine valstybe Rusija įsižeidė

Nesenai Didžiosios Britanijos Ministras pirmmininkas Davidas Cameronas Putiną palygino su Hitleriu, tačiau Rusija tokio įsiūčio, kaip ši karta, tada nepademonstravo – suprantama: Lietuva – ne Anglija, tačiau akivaizdu, kad toks Lietuvos vadovės pareiškimas Rusijai buvo kur kas skausmingesnis nei britų premjero, nors užgaulumo prasme angliai mus pralenkė. Tad ką pasakė Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė, kad Kremlis sujudo lyg pagaliu bakstelėtas skruzdėlynas?

„Ukraina šiandien kovoja už visos Europos taiką, už visus mus. Jeigu teroristinė valstybė, kuri vykdo atvirą agresiją prieš savo kaimynę, nebus sustabdyta, ta agresija gali išplisti Europoje ir toliau...“

„Lietuva, kaip ir kitos Europos valstybės, supranta, kad už taiką reikia kovoti, taiką reiki ginti, nepriklausomybę ir suverenitetas yra neliečiami, kiekviena tauta turi teisę turėti savo valstybę ir niekas jai negali diktuoti – ar mažai, ar dideli valstybei – niekas negali diktuoti, kaip ji turi gyventi. Tai šią turime visi aiškiai pasakyti dabartiniam Kremlui, dabartinės Rusijos vadovybei, kad tokie veiksmai nebus toleruojami niekada...“, – duoda ma interviu LRT, kalbėjo mūsų valstybės Prezidentė.

Taigi matome, kad iš esmės nieko naujo Prezidentė nepasakė, tik pavadino reiškinius tikrasisais vardais. Juk kaip kitaip pavadinti valstybę, kuri neskelbdama karo pasiūnčia ten savo kariuomenę be skiriamų ženklių ir užima kaimyninės šalies teritorijos dalį? Kur dar kitokio pobūdžio veiksmų, nukreipti prieš kitas kaimynines šalis, pavyzdžiui, prekybinis karas, šmeižto skleidimas, korupcijos skatinimas ir t.t. Tiesą sakant, mes dar daug ko iš Rusijos teroristinės veiklos dabartinio arsenalo, nau dojamo prieš mus, nežinome ir net neįsivaizduojame.

Kas drįstų neigti, kad Rusija mūsų šalyje tikrai nevykdo kontrabandos rémimo strategijos, neorganizuja bakteriologinių atakų prieš gyvulininkystės įmones, neskatiname kriminalinių nusikaltėlių aktyvinės veiklą, neorganizuja gaisrų medžio apdirbimo įmonėse, nevykdo propagandos, kurios tikslas – suprievinti visuomenę su sava valdžia? Sakysite, –

fantastika? Ir Malaizijos lektuvo numušimo „operacija“ normaliam žmogui pasirodytų kraupi fantastika, deja, ji buvo įvykdyta, ir įvykdyta su Kremliaus žinia ir pagalba. Tai ką Kremlui reiškia kenkti mūsų valstybei, kurią jis ciniškai tebelaike savo imperijos dalimi, neverta būti savarankiška valstybe...

Tačiau yra rimtesnių priežascių, nei imperialistinės ambicijos, kodėl Rusija taip susinervino – Seimo opozicijos lyderis Andrius Kubilius taip įvertino Rusijos reakciją į mūsų Prezidentės pasisakymą: „Kyla klausimas, kodėl Rusija tik dabar taip susijaudino dėl Prezidentės žodžių? Be abejo, Prezidentės žodis, tai ne opozicijos žodis.

Bet yra ir daugiau priežascių – JAV Kongreso rinkimus laimėjo respublikonai, ir tiki mybė, kad atitinkamas JAV įstatymas gali būti papildytas Rusijos vardu, yra žymiai didesnė, nei to buvo galima tikėtis birželio mėnesį. Rusija šiuo metu tokios viešos tarptautinės diskusijos labai smarkiai baiminasi, todėl taip agresyviai reaguoja į teisingus Prezidentės žodžius. (...) Lietuva šioms aplinkybėmis turi didžiuočiai atsakomybę – kaip Reiganas sakė „nebijoti matyti tai, ką matai“ ir vadinti reiškinius tikraisais vardais. Dėl to, kad ilgainiui ir mūsų partneriai Vakaruose imtų tai daryti. Tą darėme anksčiau, tą darome dabar, tą darysime ir ateityje. Šiuo metu Rusija yra terorizmą remianti valstybė.“

Kol kas savo pyktį Rusija išliejo sustabdydama transporto su lietuviškais numeriais srautus į Kaliningrado sritį, tas pats mūsų vežėjus ištiko ir Latvijos su Rusija pasienyje. Lietuvos užsienio reikalų ministerija įteikė Rusijos ambasoriui notą dėl tokios diskriminacijos.

Žinoma, nota nieko neišspręs, tačiau pataikūniškai tylieti, tikintis „susitarti gražiuoju“, turbūt reikštų eilinj kartą apsijuokti (pamenate, kaip pernai į Maskvą buvo siunčiamai „Kremliaus koridorius pažiūstantys“ žmonės derėtis dėl mėsos embargo?), be to, su Rusija neįmanoma susitarti, nes ji nepaiso jokių tarptautinių sutarčių ar įsipareigojimų. Kita vertus, negali sakyti, kad jokios reakcijos nebuvu – pasigirdo pasiteisinimui, neva pa-

sienye rusai diegia naują kompiuterinę techniką, todėl atsirado trikdžių.

Mūsų verslininkai sako ga- vę žinių iš užsakovų Rusijoje, kad kažkas iš Rusijos biurokratų tokiu būdu panoro įsitikinti Putinui (visgi mažai tikėtina, kad tai padaryta be Kremliaus žinių). Bet viena tiesa, kurią pasakė mūsų verslo atstovai, tikrai yra logiška – jų verslo partneriai rusai pradėjo bijoti turėtverslo reikalų su ES verslininkais, nes gali užsitraukti valdžios nemalonę su atitinkamomis pasekmėmis.

Kad kažkokas verslininkas Rusijoje nesulaiks krovinio, Kremliai rūpi mažiausiai – jam kur kas svarbiau, kad Lietuvoje kiltų didelis nepasitenkinimas „neapdairia valdžios politika, vedančia į konfrontaciją su didžiąja kaimyne, su kuria reikia ne kariauti, bet prekiauti“. Deja, pasiklausius, ką kalba eiliniai mūsų valstybės piliečiai, darosi liūdna – kiek daug žmonių nesuvokia nei Rusijos kėslų, nei jau dabar keliamos grėsmės, nei požūrio į bet kurį Lietuvos pilietį (kuris jai rūpi ne daugiau, nei tas į kampą stumiamas rusas verslininkas).

Marcelijus Martinaitis knygoje „Mes gyvenome“ rašė apie keistą rusų kareivių įprotį – pridergti ant stalo (tokius vaizdelius daugybė lietuvių radio sugrįžė į išlikusius namus, kai 1944 metais persirito frontas). Internete pasižiūrėjės nuotraukų apie eilinių rusų gyvenimą Rusijos užkaboriuose, negali atsistebeti aplinkos pilkumu, apleistos buities nyku mu ir kažin kokia nevilties nuojauta – kad kitose šalyse, kurios dar visai nesenai buvo „tarybinės-socialinės“, eiliniai žmonės gyvena daug gražiau ir turtingiau, o Rusijoje paprastam žmogeliui, anot vieno Maskvos teisininko, nebe lieka nieko daugiau, tik „melsitis ir gerti“.

Gal Antrojo pasaulinio karro metais pamatę, kaip gyvena žmonės svetur, apimti pavydo rusų kareivai „keršijo“ pridergdamis gryčiose ant stalo. Gal ir šiai laikais pamatę, kad jų tikri broliai ukrainiečiai panoro gyventi pagal europietiškus standartus, keršia jiems griaudami Donecką, Luhanską ir kitas Rytų Ukrainos gyvenvietes...

Gintaras MARKEVIČIUS

Lietuvos SSR KGB inkriminuotų veikų Lietuvos partizanui Antanui Kraujeliui papildomas tyrimas

Tėsinys. Pradžia Nr. 43 (1113)

2. Dėl Prano ir Leokadijos Gečių žūties 1949 m. lapkričio 5 d.

Pranas Gečys dirbo Utenos apskritys Alantos valsčiaus vykdomojo komiteto buhalteriu, Leokadija Gečienė – namų šeimininkė.

Per 300 metrų nuo P. ir L. Gečių sodybos (vienkiemio) Utenos apskritys Alantos valsčiaus Papiškių kaime 1949 m. rugsėjo 28 d. MGB kareiviu apsuptyti ginkluoto susirėmimo metu žuvo aštuoni partizanai, gyvas ištūko partizanų būrio vadas Mykolas Urbonas-Liepa. Šie partizanai žūties išvakarėse lankėsi pas P. ir L. Gečius, ten vakarienavo. Kartu su kitais žuvo B. Stasiulionio žūties epizode minimas Liuto rinktinės Ažuolo kuopos vadas Vladas Patumsis-Aukštaitis, Liuto rinktinės vadas Jonas Morkūnas-Šiaurys, Viesulas, M. Urbono brolis Silvestras Urbonas-Lapinas.

P. ir L. Gečiai partizanų žūties ankstų ryta išvyko į Uteną. Po kelių valandų prieš partizanus surengta karinė MGB operacija.

M. Urbonas ne iš karto išdavyste įtarė P. ir L. Gečius. Daugiau nei mėnesį partizanai tyrė šių partizanų žūties priežastis ir aplinkybes, stebėtas ir sektas P. Gečys. Apie jų stagių išvykimą į Uteną M. Urbonui papasakojo Antanas Kulionis, žemiu minimo Jono Kulionio sūnėnas.

1949 m. lapkričio 5 d. P. ir L. Gečiai savo namuose buvo sušaudyti.

1950 m. balandžio 12 d. žuvus partizanui Broniui Kazickui-Sauliui, bunkeryje MGB rado P. ir L. Gečių likvidavimo protokolą, pasirašytą M. Urbono ir A. Kraujelio slapyvardžiais. Jame pažymėta, kad kaimynai užtikrintai davė parodymus apie P. ir L. Gečių išdavystę, taip pat gautos žinios iš P. Gečio bendradarbių, teigusių, kad P. Gečys turi ryšius su vadovaujančiais komunistais Utenoje. Protokole parėžtas pasikeitęs P. Gečio elgesys: émës elgtis labai atsargiai, namo iš darbo grįždavęs kitu keliu, per kitus asmenis perdarvęs prašymą M. Urbonui-Liepai palikti gyvus nors vaikus, kai kada éjo lydimas stribu apsaugos. Protokole pažymėta, kad anksčiau jis buvo partizanų ryšininkas Klevas.

MGB suimtas M. Urbonas tardymo, akistatos ir teismo

metu teigė, kad jis nusprendė P. ir L. Gečius nužudyti todėl, kad jie išdavė partizanus. Jis apsilankė pas Molėtų rajono Kaniūkų kaime gyvenusį A. Kraujelį, tuo metu buvusijo vadovaujamo partizanų būrio ryšininku, ir papasakojo jam apie P. Gečį bei būtinybę jį nužudyti. Pasak M. Urbono, jis pats iš automato nušovė P. Gečį, o ryšininkas A. Kraujelis iš belgų markės pistoleto – L. Gečienę. M. Urbonas taip pat paaikišino, kad jo tardomas P. Gečys prisipažino MGB pranešes apie partizanų stovyklos vietą. L. Gečienė sušaudyta todėl, kad ji kartu važiavo į Uteną ir pranešė MGB. M. Urbono akivaizdoje A. Kraujelis surašės P. ir L. Gečių likvidavimo protokolą, kurį M. Urbonas perdavė partizanų rajono viršininkui. Pasak M. Urbono, A. Kraujelis išėjo į mišką ir taupo jo būrio partizanu praėjus maždaug 2–3 mén. po P. ir L. Gečių nužudymo. M. Urbonas nuteistas mirties bausme ir sušaudytas.

M. Urbono parodymus reikėtų vertintini kritiskai ne tik dėl to, kad prieš suimtus partizanus tardymu metu buvo naudojamas fizinis ir psichologinis smurtas siekiant išgauti reikiamus, tačiau ne visada tikrovę atitinkančius parodymus ir prisipažinimus, tardytojai neretai savo tyrimui reikiama linkme „tikslindavo“ tardomojo parodymus, dalį savo kaltes jis siekė perkelti A. Kraujeliui. Svarbiausias MGB tikslas buvo suémus M. Urboną priversti jį bendradarbiauti ir užverbavus panaudoti operatyvinėje čekistų priemonėse naikinant likusius partizanus.

Prieštaringu laikytinas M. Urbono tvirtinimas, kad A. Kraujelis tuo metu buvo Molėtų rajono Kaniūkų kaime legaliai gyvenantis ryšininkas. Ryšininkas apskritai negalėjo vykdyti bausmių. Bet kuriuo atveju: ar kaip priesaiką davęs ryšininkas, ar kaip priesaiką davęs partizanas A. Kraujelis buvo pavaldus M. Urbonui.

Egzistuoja pagrįsta, sunkiai pašalinama abejonė, kad tardymo protokoluose užrašyti M. Urbono parodymai apie A. Kraujelį buvo nešališki ir objektyvūs.

L. Gečienės tėvas Jonas Kulionis, miręs 1953 m., duktės ir žentos žūties tiesioginis liudininkas, MGB apklausos metu paliudijo, kad M. Urbonas-Liepa abu Gečius išbarė,

apkaltino išdavyste ir juos abu iš pistoleto nušovė („Urbonas iš pistoleto kelias šūviais nužudė Praną Gečį, o po to ir Leokadiją Gečienę“). Kartu buvęs kitas asmuo jam buvo visiškai nepažistamas. Sušaudęs Gečius M. Urbonas padėjo ant stalo raštelį, paaikišinantį, už ką jie nužudyti. Tą patį J. Kulionis paliudijo akistatos su M. Urbonu metu. Tardytojas, cituodamas J. Kulionio parodymą, kad M. Urbonas iš pistoleto nušovės P. Gečį ir L. Gečienę, perklausė, iš kokio ginklo buvo šauta. J. Kulionis atsakė, kad M. Urbonas šovė į P. Gečį ir L. Gečienę ir patikslino, kad galbūt buvo šauta iš automato.

MGB, o vėliau KGB apklaustas P. ir L. Gečių sūnus Albertas Gečys paliudijo, kad iš dviejų asmenų jis pažino M. Urboną-Liepą, kuris buvo ginkluotas automatu. M. Urbonas tėvus išvadino išdavikais ir paleido šūvius iš automato. Pas antrajį jam nepažistamą asmenį ginklo nepastebėjo. Ar šaudė antrasis, neprisimena. Tačiau atsimena, kad vėliau buvo rastos išsautų septynių šovinių tūtelės, visos iš automato. Paklaustas apie A. Kraujelį, nieko konkretaus pasakyti negalėjo.

Nors M. Urbonas teigė, kad jis šaudė iš automato, o A. Kraujelis iš pistoleto, įvykio vietas apžiūros MGB akte pažymėta, kad panaudotas ginklas – rusiškas automatas, įvykio vietoje rastos tik automato septynios gilzės.

MGB apklaustas P. Gečio brolis Antanas Gečys tvirtino, kad ant stalo buvo paliktas raštelis, kuriame buvo parašyta, kad P. ir L. Gečiai sušaudyti už partizanų išdavimą. Jam tekė girdėti, kad sušaudant P. ir L. Gečius dalyvavo M. Urbonas. Iš Jono Kulionio girdėjės, kad dalyvavo trise: du viduje, vienas lauke.

Dėl Laisvės kovų dalyvio teisinio statuso pripažinimo tévams į LGGRT centrą kreipėsi P. ir L. Gečių duktė R. Klimavičienė. Ji LGGRT centrui pateikė dviejų liudininkų, tarp jų – buvusios kaimynės, parodymus, kad kaimo žmonės kalbėjo, jog P. ir L. Gečius galėjo sušaudyti NKVD. Šių liudininkų parodymai atmetini kaip ir abejotini P. ir L. Gečių duktės samprotavimai apie tai, kad du vyrai, sušaudę tėvus, nebuvę partizanai, jie galėjė būti pasamdyti, kad tėvus nušovė du nepažistami vy-

rai, tačiau ne M. Urbonas, kurį ji pažinojo.

MGB operatyvinėje informacijoje – Utenos apskritys skyriaus 1949 m. lapkričio 26 d. suvestinėje konstatuota, kad P. ir L. Gečiai nužudyti dviejų nenustatytų nacionalistinio pogrindžio narių. Iš to dažytina išvada, kad MGB tiriant P. ir L. Gečių nužudymą, J. Kulionis net M. Urbono neminejo, galbūt bijojo. Jis turėjo būti apklaustas kitą dieną po įvykio, t.y. po 1949 m. lapkričio 5 dienos, bet jo apklausos protokolas nerastas.

Nors M. Urbonas tvirtino, kad likvidavimo protokolą suraše A. Kraujelis, atlikus rašyserenos ekspertizę, protokolo ir parašų autorystės MGB ekspertai nenustatai.

MGB konstatavovo, kad P. ir L. Gečiai palaikė ryšį su partizanais, juos rėmė maistu, partizanai lankydamosi jų namuose, P. Gečys buvo ryšininkas slapyvardžiu Klevas. Tai MGB sužinojo iš likvidavimo protokolo ir palikto ant stalo raštelio, kitus duomenis galėjo nustatyti ar patvirtinti per savo agentūrą. Be to, P. ir L. Gečių sodyboje MGB surado bunkerį penkiems asmenims. Tačiau įvykio vietas 1949 m. lapkričio 6 d. apžiūros akte, apibūdinant nušautąjį P. Gečį, pasakyta kai kas daugiau. Pažymėta, kad jis buvo Lietuvos kariuomenės vyr. seržantas, praeityje priklausė šaulių organizacijai, 1941 m. karo pradžioje priklausė sukilėlių „baltųjų partizanų“, būriui. Jokios informacijos apie tai, kad jis buvo MGB agentas, nepateikta.

Faktas, kad MGB iki P. Gečio žūties turėjo konkretių žinių apie jo antisovietinę praeitį, jokių veiksmų prieš jį nesiémė, leido dirbtį vykdomajame komitete, leidžia daryti prielaidą: MGB po aštuonių partizanų žūties nesikišo, laukė, kol partizanai su P. Gečiu susidoros patys. Manytina, kad tuo atveju, jeigu jis būtų buvęs MGB agentas, būtų siekta jį apsaugoti. Bet neat mestina ir prielaida, kad P. Gečys galėjo būti naudingas sovietų valdžiai, jeigu į tokius jo praeities faktus nereaguota. Įvykio vietas apžiūros akte pažymėta, kad nužudant P. ir L. Gečius dalyvavę du asmenys buvo civiliai, aukštaūgiai, ginkluoti rusiškais automatais. Akte nepaminėtas ant stalo paliktas raštelis, pažymėta, kad daiktinių įrodymų nerasta, išsky-

rus išsautas septynias gilzes.

Trijų MGB agentų-informatorių, teikusių žinias apie aštuonis žuvusius partizanus ir jų dislokaciją, duomenys nesutapo su P. ir L. Gečių tapatybių duomenimis. Tyrimo metu nustatytas konkretus asmuo, pagal kurio informaciją MGB surengė prieš minėtus partizanus karinę čekistų operaciją. Jo pavardė nesutapo su P. Gečio pavarde. MGB operatyviuose dokumentuose pažymėta, kad P. Gečys ryšio su MGB neturėjo, informacijam-agentūriniam tinkliui nepriklausė.

Nesant nepaneigiamų įrodymų, kad P. ir L. Gečiai išdavė partizanus ir esant įrodymams, kad jie rėmė partizanus, LGGRT centras 2005 m. Praunai ir Leokadijai Gečiams pripažino Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą (po mirties).

Išvada

A. Kraujelio kaltė nušovus L. Gečienę negali būti pripažinta įrodyta. Kaltė turi būti argumentuotai pagrįsta nekeilianciais abejoniu, nepriestaringais įrodymais. Pagal esamus duomenis taip konstatuoti nėra pagrindo. Remtis vien M. Urbono parodymu būtų tendencinga ir neobjektyvu. M. Urbono parodymą apie tai, kad A. Kraujelis nušovė L. Gečienę neigia J. Kulionio, akiavaidaus liudininko, parodymas, kad P. ir L. Gečius sušaudė M. Urbonas. Įvykio vietoje rastos tik iš M. Urbono turėto automato išsautos gilzės. Partizanai tyrė aštuonių partizanų žūties aplinkybes, analizavo P. ir L. Gečių elgesį ir veiksmus, apklausė kaimynus, bendradarbius. M. Urbonas sušaudė P. ir L. Gečius būdamas visiškai įsitikinęs jų išdavystę. 2005 m. nustatytą, kad partizanus išdavė ne Gečiai.

Tyrimą atliko:

Gintaras SIDLAUSKAS,
LGGRTC vyriausiasis
specialistas,
Pasipriešinimo dalyvių
(rezistentų) teisių
komisijos pirmininkas,
gintaras.sidlauskas@genocid.lt,
tel. 279 1034

Laima PETRAUSKIENĖ,
LGGRTC specialistė
archyvistė-analitikė,
laima.petrauskiene@genocid.lt,
tel. 266 3283
Redakcijos pastaba: LGGRTC
prašymu straipsnio kalba
netaisyta.
(bus daugiau)

2014 m. lapkričio 28 d.

Žalias Velnias išliko atmintyje

Partizanas Liudas Kavaliauskas-Perlas tarp Intos tremtinės (stovi trečias iš kairės). 1955 metai

Liudas Kavaliauskas. 1957 metai

Vytautas Kavaliauskas šiuo metu gyvena Garliavoje. Gimė 1930 metais Skérių kaime netoli Paparčių, prie pat Laukagalio sodžiaus ribos (dabar – Kaišiadorių rajonas). Vytautas sako, kad Jonas Misiūnas-Žalias Velnias buvo pamėgęs šį kaimą, dažnai čia lankėsi ir visada rasdavo ne tik maisto, pastogę, bet ir kaimo žmonių palankumą. Mažasis ratas, kurio maršruto judėjo Didžiosios Kovos apygardos (DKA) štabas, pro Skérius néjo, tačiau Žalias Velnias čia dažnai ieškodavo trumpo prieglobščio. Neužsibūdavo vienoje vietoje ilgiau nei dvi dienas. Partizanų poilsio metu skerčiai patys saugojo kelius, budėjo prie kaimo miškelį, kad tik partizanų poilsis būtų ramus.

Istoriniai šaltiniai teigia, kad Skériai pirmą kartą paminėti 1744 metais Paparčių parapijos kaimų sąraše – tada čia buvo keturios sodybos. Kaimas plėtėsi, 1937 metais jau buvo 23 sodybos, gyveno 82 gyventojai, daugiausiai Kavaliauskai, Jaromskai ir Kareckai. Iš šio kaimo kilusi Uršulė Kavaliauskaitė-Sladkevičienė (1885–1970), kardinolo Vin-

cento Sladkevičiaus (1920–2000) motina. Ji mirė, kai sūnus ištremtas kūnigavo Nemunėlio Radviliškyje, palaidota Žaslių bažnyčios šventoriuje. Iš Skérių kilęs ir žinomas ekonomistas Jonas Kareckas (1903–1984), Lietuvos neprieklauso mybės kovų savanoris, Finansų ministerijos valdininkas, Kauno monetų kalyklos viršininkas. Rašydamas straipsnius kartais pasivadindavo Skéričiu. 1944 metais pasitraukė į Vokietiją, iš ten – į JAV. J. Kario pavarde parašė knygą apie Lietuvos pinigus.

Kavaliauskų tévonija – Paparčiuose, tačiau 1938 metais per neprieklausomos Lietuvos žemės reformą jie išsikėlė į Skérius. Naujoje vietoje pasistatė gražius pastatus. Vaikai lankė šešiametę Paparčių pradžios mokyklą. Vytautas po penkių klasių baigimo, tai yra 1941 metų rudenį, išstojo mokyties

staliumi į Kaišiadorių amatų mokyklą. Gyveno mokyklos bendrabutyje, įkurtame sušaudytų žydų name, prie Ivaškevičių, kur vėliau įsikūrė sovietinis saugumas. Nuomavo kambariukus ir dar gal keturiose vietose. Mokyklą baigė 1944 metais. Tuo metu pirmą kartą pamatė dvimetrinį viršilą Joną Misiūną, dirbusį Kaišiadorių komendantūroje geležinkelio stoties patalpose, vėliau – geležinkelio apsaugoje. Žinoma, tuo metu šio fakto nesureikšmino, tačiau tuos susitikimus prisiminė, kai J. Misiūnas tapo DKA vadu. Buvo paauglys, tačiau turėjau tévelių įkvėptą begalinę meilę Tėvynei.

Iš Skérių partizanauti išėjo keli vyrai, visas kaimas tapo jų rėmėjais.

Pokariu sovietai bandė įtvirtinti savo valdžią, Skérius padarė apylinkės centrui. 1944 metų rugpjūčio 22 dieną aktyviai veikdami partizanai nušovė apylinkės pirmininką ir sekretorių, atėmė 20 šaukinių į sovietinę armiją, paliko perspėjimą išdavikams. Pa-skirtas naujas pirmininkas P. Raudeliūnas išsikėlė gyventi į Žaslius, tačiau kovotojai kai-

me sudegino jo sodybą.

Skériuose dažnai apsistodavo Žalio Velnio štabas. Žinoma, kad čia 1945 metų sau-sio 10 dieną atvyko LLA štabo narys vyr. leitenantas Mečislovas Kestenis-Serbentas, kad perimtu iš Žalio Velnio vadovavimą krašto partizanams. Darinys tada vadinosi Vilniaus apygardos 5-uoju rajonu. Skériuose jie suformavo junginio štabą, jo skyrius, įtvirtino struktūrą, patvirtino batalionų vadus. Kaip kartas jų kaime 1945 metų vasario 16 dieną buvo išleistas vienas iš pirmųjų partizanų laikraščių „Laisvės keliu“ pirmasis numeris. Vytautas prisimena tuo metu pas juos atėjusį Žalias Velnį. Užėjo į trobą gal 20 vyrų, ištatai sargybą. Iki jiem atvykstant teritorija buvo išžvalgyta, turėjo žinių, kad stribai ar kareiviai tūnojo savo būstinėse. Motrys puolė ruoštivakarienę. Buvo dar šalta, tai visi prisiglau-dė troboje. Žalias Velnias turejo rašomają mašinėlę, kažką rašę, paskui tekstą daugino blizgančiu rotaprintu. Vytautas mena, kad tai buvo nesudėtingas įrenginys: ant vaškuotės spausdintas raštas buvo dedamas ant įrenginio, tekstas fiksuojamas voleliu. Pamena, partizanams ilsintis, kopijavimo darbą teko atlikti ir jam. Tai buvo atsišaukimai gyventojams. Lapelius išnešiodavo po kaimus.

1945 metų žiemą Vytautas savo sodyboje slėpė partizanų paliktus šovinius. Dėžes užka-sė sniege, tad problemų nebuvovo. Juos dalijo pasirodantiems partizanams. Atėjo pavasaris, tirpo sniegas. Sumanė šovinius slėpti pirtyje. Apie tai žinojo ir Vytauto motina. Tą vasarą prasidėjo Paparčių apylinkėse didžioji kareivų ofenziva, taiyra kratos, dokumentų tikrinimas. Ypač negailestingi kareiviai būdavo ten, kur žinojo, kad iš šeimos kažkas slapstosi miške. Kartą būrys atėjo ir pas Kavaliauskus. Kol vaikščiojo, kratė, motina kalbėjo maldas, kad anie nesiraustų pirtyje. Ta-da didelės bédos išvengė...

Ir šiandien Vytautas pasa-koja apie tuos įvykius su skausmu širdyje.

„Nelaimės sujudino mūsų kaimą. Viskas prasidėjo sovietams atėjus, kai buvo paskelbta visuotinė mobilizacija. Mūsų šeimoje buvome trys vaikai: Benjaminas, gimęs 1928 metais, Birutė, gimusi 1935 metais, ir aš. Gerai pamenu, kai brolis 1943 metais priklausė Lietuvos laisvės armijai. Tada gyvenome Paparčiuose, o mūsų sodyboje Skériuose šeimi-ninkavo tévelio sesuo Zofija.

Sveikiname

90-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname savo Mamytę Janiną PODELSKIENĘ, buvusią Krasnojarsko krašto Nižne Ingašo rajono tremtinę.

Linkime sveikatos, stiprybės, ilgiausiu metu ir Dievo palaimos.

Sūnus Jonas ir duktė Milda su šeimomis, vaikai ir vaikaičiai

Garbingo 90-ojo jubiliejaus proga sveikiname buvusią politinę kalinę Eugeniją ABRAITIENĘ.

Linkime sveikatos, sielos ramybės, laimingų metų ir Dievo palaimos.

LPKTS Šakių filialas

Garbingo 80-ojo jubiliejaus proga sveikiname Matildą ZAVECKIENĘ, buvusią politinę kalinę, partizanų ryšininkę, LPKTS Alytaus filialo narę, mokytoją, ilgametę choro „Atmintis“ dainininkę, poetę, renginių vedėją.

Dékojame už paaukotą laisvalaikį ir linkime džiaugsmo, laimės, sveikatos.

*Nulinguoja, nuklysta tie metai,
tartum gervés padangėj rudens,
Tik širdy ir sieloj jų verpetai vis šilta ugnele rusens.
Jie primins, kiek dainų išdainuota,
išdalyta širdies šilumos,
Kiek daug dirbta, mylėta, svajota,
tik nuklydės jų aidas kartos.*

LPKTS Alytaus filialas

Sveikiname lapkričio mėnesį gimusius LPKTS Rokiškio filialo narius – buvusius tremtinius, švenčiančius garbingą jubiliejų: 80-aji – Antaną SUNKLODĄ, 75-aji – Rimantą BRAŽIONI.

Linkime, kad visos gražiausios Jūsų gyvenimo akimirkos niekada neišblėstę ir visada lydėtų sékmę, sveikata, ir šv. Marijos globa.

LPKTS Rokiškio filialas

Pas mus 1944 metais slapstesi trys partizanai – pusbrolis Liudas Kavaliauskas-Perlas (1926–1981), Silvestras Kareckas ir Vaclovas Rudys (1925–1945). Jie turėjo tris šautuvus, tačiau be reikalo nešaudė. Greitai, gal 1944 metų rudenį, Liudą ir Petrą pagavo sovietai. Liudui tada tebuvo devyniolika metų. Silvestras buvo nuteistas kalėti, nes vokiečių laikais buvo tarnavęs Vilniuje policininku. Kalėjo Vorkutoje. Liudą kiek patardė ir nuvežė į Pabradę, kad priejo norą aprentų kareivišką milinę. Gruodžio mėnesį jis iš apmokymų pabėgo ir grįžo į mūsų kraštą. Po to ir Vaclovas Rudys iš mūsų sodybos dingo. Jiems dingus, susiradau ginklus ir paslepiau. Po kurio laiko šautuvus ir šovinius perdaviau pasirodžiusiems partizanams. Tai buvo Edvardo Kavaliausko-Klajūno (1912–1945) suburti Skérių ir aplinkinių kaimų vyrai. Klajūnas buvo geras organizatorius, partizanų buvo daug. Kiek vėliau Žalias Velnias jį paskyrė A rinktinės 1-ojo bataliono vadu, o apygardos štabe tapo Žvalgybos ir kontržvalgybos skyriaus viršininku.

Liudas Kavaliauskas-Perlas 1947 metais su padirbtais dokumentais išvyko gyventi į Vilnių, tapo tarpininku tarp DKA vadovybės ir partizanų, likusių Kaišiadorių apylinkėse. Deja, tai buvo kruvina saugumiečių, kuriems tarnavo Lietuvos išdavikai Juozas Markulis-„Erelis“ ir Vytautas Pečiūra-„Griežtas“, akcija. Liudą Kavaliauską suėmė Vilniuje 1948 metų birželio 12 dieną kartu su Pranu Jaromsku-Perkūnu. Abu nuteisė po 25 metus kalėti. Iki pat 1955 metų kalėjo Intoje, kitais metais grįžo namo. Kurį laiką dirbo Ignalinoje, mirė 1981 metais.

Mūsų namai visada buvo saugus prieglobstis. Skériuose gyveno netekėjusi teta Zofija Kavaliauskaitė. 1945 metais, po pusbrolio partizano Liudo Kavaliausko-Perlo motinos mirties, ji išėjo gyventi į jų sodybą, kad prižiūrėtų mažameitį Liudo broli Joną, gimusį 1936 metais. Jai išvykus, mūsų sodyboje apsigyveno partizano Prano Jaromsko-Perkūno tėvai. Mažojo Jonuko tévelis Adomas mirė 1948 metais, tai vaikas likovisiškas našlaitis.

Brolis Benjaminas (šeimoje buvo vadinas Beniu-mi) mokėsi Kauno gimnazijoje. Jis vis dar nebuvo nutraukęs ryšių su LLA.

(keliamas į 7 psl.)

Apie mokytojo, šaulio Motiejaus Aldonio kovą

Motiejus Aldonis gimė 1897 metų gegužės 4 dieną Alytaus apskrityje, Varėnos valsčiuje, Jokėnų kaime (dabar – Jakėnų kaimas), neturtingų ūkininkų Juozo Aldonio ir Kristinos Keršiutės šeimoje. Krikštijo jį Varėnos parapijos bažnyčioje. Šeimoje dar augo sūnūs: Jonas, gimęs 1901 metais, ir Antanas, gimęs 1904 metais, bei dukterys: Petrone (apie 1928 metus išvyko į Argentiną) ir Marija.

Motiejus su broliais mokėsi pas kaimo daraktorių ūkininkų Didikų namuose Jokėnų kaime. Vėliau lankė Varėnos pradinę mokyklą, baigė 4 klases. Buvo gabus mokslams, mokojo rusų, lenkų ir vokiečių kalbas.

Pirmais pasaulinio karo metais Varėnos klebono kuno Juozą Stašio rūpesčiu įsteigti mokytojų kursai, kuriuose per trumpą laiką praruošti keletas jaunu energingų mokytojų. Tarp jų buvo ir Motiejus Aldonis su pusbroliu Vincu Keršiu. Jie savo apylinkėse ir mokytojavo.

1919 metų rugpjūtį M. Aldonis ir V. Keršis žinių sémési mokytojų kursuose Marijampolėje. Rugpjūčio pabaigoje Lenkijos kariuomenė užėmus Seinus, Lietuvos gyventojai pradėjo protestuoti prieš lenkų grobikiškus žygius. Rugpjūčio 28 dieną Marijampolėje suruoštos didelės manifestacijos. Jaunuomenė buvo kviečiama burtis į partizanų būrius ir atremti lenkų išpuolius. Pasi baigus kursams, klausytųjų ruošėsi vykti į savo tėviškes. M. Aldonis su V. Keršiu, šių manifestacijų paveikti, užėjo pas protesto demonstracijų komiteto sekretorių ir gavo po pluoštą atsišaukimą.

Parvykdami į Lenkijos kariuomenės okupuotą giminė – Jokėnų kaimą – parsivežė daug įvairios literatūros, atsišaukimų, lapelių ir paskleidė savo apylinkėse bei émési intensyviai organizuoti partizanų būrį.

1919 metų rugsėjo 1 dieną miškelyje netoli Jokėnų kaimo išvyko organizacinis susirinkimas. Dalyvavo apie 12 vyru: Motiejus Aldonis, Vincas Keršis, Jonas Staknys, Antanas Matukevičius, Antanas Aldonis, Pranas Jedzevičius, Pranas Keršis, Andrius Pūtys, S. Mačionis, Bielevičius ir kt. Pirmuoju partizanų būrio vadu išrinktas čia mokytojavo V. Keršis. Susirinkusiuosis informavo apie partizanų uždavinius. Nutarta visiems apsirūpinti šautuvais ir pritraukti išbūri daugiau patikimų žmonių, kaip galima plačiau po apylinkę skleisti partizanų būrių organizavimo idėjų ir visiems oku-

pantams priešintis ginklu. Nuspręsta susprogdinti ar sudengti geležinkelio tiltą per Merkį upę. Tik niekas neturėjo sprogstamosios medžiagos. Be to, tiltą saugojo stipri lenkų kareivų sargyba. Nutarta pasiūsti atstovą į Alytų ar Kauną, kad pargabentų sprogménų ir gautų nurodymus, kaip veikti toliau. A. Matukevičių išrinko atstovu. Rugsėjo pradžioje iš Alytaus parseivežta informacijos ir atsišaukimų, kuriuose raginama nepaklusti lenkų okupantui. Partizanų būrys pasiskirstė į 3 grandis po 5 vyru kiekvienoje. Visų ryžtas buvo didelis. Vienur kitur apšaudžius plėšikaujančius lenkų kareivius, plėsimai liovėsi, o partizanų įvaizdis žmonių akyse išaugo. Suorganizuoti okupuoto krašto vyrai savanoriais ėjo į Lietuvos kariuomenę. Atsišaukimai greitai paplito ir tolakai nuo Jokėnų esančiuose kaimuose, net ir Varėnoje, kur gyveno lenkų žandarai.

Kai lenkų okupacinė valdžia išvaikė Varėnos valsčiaus savivaldybę, areštavę nuginklavę lietuvius milicininkus bei pareikalavo, kad būtų nutarta jungtis su Lenkija ir išrinkti atstovą į lenkų suorganizuotą Varėnos valsčiaus tarybą, M. Aldonis agitavo gyventojus protestuoti prieš lenkų veržimąsi į Lietuvą ir išvaikyti lenkišką Varėnos valsčiaus tarybą. Susirinkimui pritarus, M. Aldonis parašė tokį protesto raštą:

„1919 metų rugsėjo mėnesio 5 dieną mes, Jokėnų seniūnijos – Pabeznėgio, Vazgirdonių, I Paručių, II Paručių ir Jokėnų kaimų gyventojai, susirinkę I Paručių kaime, Felikso Gimbučio namuose, lenkų re-virui įsakius išrinkti atstovą į Varėnos valsčiaus tarybą, vienu balsu nutarėme: 1) kadangi lenkai, paneigdamai apsisprendimo teises, prieš gyventojų norus, veržiasi į Lietuvą; 2) kadangi jie, lenkai, nesiskaitydami su vėlesnių gyventojų valia, nuginklavę Varėnos miliciją ir išvaikę valsčiaus savivaldybę – tai rinkti jų reikalaujamą atstovą atsisakome ir griežtai protestuojame prieš šio nutarimo I ir II punktuose pažymėtus veiksmus. Įgaliojame Andrių Abramavičių, Vazgirdonių kaimo gyventoją, ir Joną Zapolorską, II Paručių kaimo gyventoją, įteikti ši nutarimą lenkų Varėnos revirui.“

Raštą pasiraše gyventojų susirinkimo dalyviai, ir jis įteiktas Varėnos valsčiaus lenkų nuovados viršininkui.

1919 metų rugsėjo 8 dieną, per Šv. Mergelės Marijos gimimo šventę, Akmens bažnytkaimyje išklijuoti antlenkiški

Nepriklausomybės kovų dalyvis, Neutralios zonos milicininkas Motiejus Aldonis (dešinėje). 1922 metai

atsišaukimai. Lenkų žandarai, pastebėję apylinkęje daug įvairaus turinio lapelių, kurstančių prieš lenkus, per šnipus susėkę jų platintojus. Taip pat žandarams buvo pranešta, kad Jokėnuose yra susikūrusi ginkluotų žmonių organizacija.

Rugsėjo 9 dieną į Jokėnus atvyko trys lenkų žandarai, kad suimtų M. Aldonį ir V. Keršį, bet abu partizanų vadai parodė lietuvišką ryžtą. Pirmasis griebė kastuvą ir pasipriešinės žandarui paspruko į mišką. V. Keršis per kratą namuose nutaikė momentą ir paėmės kirvi karto žandarų viršininkui į pečius, antrajam žandarui smogė kirvio pentimi į kaktą ir su jo šautuvu pabėgo į mišką. Tačiau nuo tos dienos pakriko visas partizanų būrys.

Kitą dieną Jokėnų kaimo gyventojus užpuolė didesnis lenkų žandarų būrys. Aplink visą kaimą pastatę sargybinius su kulkosvaidžiais, be pasigailėjimo mušė gyventojus ir grobė jų turtą. Grasino visą kaimą sudeginti ir žmones iššaudyti, jei M. Aldonio ir V. Keršio ne-surasią. Baugino bausmėmis, jei kas pabėgelius šelps arba priims į savo namus. Tačiau niekas neišdavė, nors žinojo, kur jie slapstosi. M. Aldonio motiną areštavo, nuvarė į Varėnā, paskui į Trakus ir į Vilnių, kur 3 mėnesius kalino Lukiskių kalėjime. Tokiomis sąlygomis kiekvienam partizanui rūpėjo tik gyvam išlikti, organizuotis nebuvu kada. Svetimiesiems priešinosi kaip kas išmanė. Partizanų vadai pasitraukė toliau nuo fronto linijos ir apsigyveno laisvoje Lietuvoje. M. Aldonis mokytojavo Alytaus apskrities Simno valsčiaus Liepakojo kaimo pradineje mokykloje.

1920 metų liepą Raudonoji armija pradėjo Lenkijos kariuomenę stipriai spausti. Lenkų kareivai paskubomis traukėsi į Vakarus. Kaikurieji būriai, patekę į raudonarmiečių jau užimtą teritoriją ir nenorėdami bolševikams pasiduoti, slapstėsi miškuose. Jie dažnai plėsdavo ūkininkus. Jokėnų kaimo partizanai, vadovaujami M. Didiko, tinkamai palaidėjo bėgančius lenkų karius. Pasinemė šautuvų ir šovinių, mišku nuslinko į Milioniškes,

kur pasislėpę netoli vieškelio tilto per Duobupę, laukė plėšikų lenkų. Gurguolėms važiuojant į Duobupės kalną, partizanai pradėdavo šaudyti į bėglius. Sie palikdavo vežimus ir strimgalviais dūmė neatsigrėždami. Pamatę atvykstant daugiau, partizanai vėl pyškino. Dar ilgai buvo kalbama: „Bėga kaip lenkai iš Milioniškių“. Žmonės džiaugėsi išsilaisvinę iš sunkios lenkų ne-laisvės. Tikėjosi, kad greitai atės ir išvaduotojai lietuviui.

1920 metų pirmomis rugsėjo dienomis sužinojė, kad Lenkijos kariuomenė sumušė Raudonosios armijos pulkus, o Lietuvos kariuomenę, lenkų puolama, traukiasi, Akmenio apylinkės, ypač Jokėnų kaimo, gyventojai nusiminė ir vienikitus ragino veikti, kad išvengtų lenkų okupacijos. Išėjė M. Aldonis su pusbroliu V. Keršiu. Pajutę karingas gyventojų nuotaikas, jie pradėjo organizuoti ginkluotą būrį, kad padėtų Lietuvos kariuomenei. Pirmieji partizanai buvo ir pirmieji šauliai. Greitai būrys išaugo iki 60 vyru. Šautuvų ir šovinių žmonės turėjo dar nuo Pirmojo pasaulinio karo. Reikėjo tik gauti leidimus ginklams laikyti ir jais pasinaudoti.

Rugsėjo 3 dieną M. Aldonis nujojo į Valkininkus, 1-ojo pėstininkų pulko štabą, prašyti leidimų ginklams laikyti. Pulko vadės mjr. Vladas Skorupskis sutiko išduoti leidimus 15 žmonių – buvusiems partizanams dar nuo lenkų okupacijos laikų. 1919 metų rudenį M. Aldonui reikėjo pasirašyti pasižadėjimą, kad privalės atsakyti už padarytus jam pavestų ginkluotų žmonių darbus. Tris mėnesius būrys neturėjo ramybės – be pasiruoši-

mo, kariško apmokymo ir tinkamų vadų (M. Aldonis ir V. Keršis nebuvo tarnavę kariuomenėje) dieną naktį reikėjo budėti ir paskirtą kovą ruožą ginti. Dėl atsargumo būrys pavadintas ne Jokėnų kaimo, nors iš čia buvo daugiausia šaulių ir čia štabas veikė, bet Akmens koplyčios vietas vardu. Gavę leidimus, apie 10 vyru atliko žvalgą pareigas, kiti rūpinosi partizanų organizacijos plėtimu, nes žmonių, norinčių stoti su ginklu prieš lenkų okupantą, daugėjo; taip pat šauliai platinos atsišaukimus prieš užnugaryje.

1920 metų spalio pirmomis dienomis jau suorganizuotas apie 80 žmonių būrys įregistravotas 4-ame Šaulių lauko štabe Alytuje ir pavadintas Akmens šaulių būriu. Būrio vadu paskirtas V. Keršis, vado pavadinuotoju – M. Aldonis. Štabe visi aprūpinti ginklais ir leidimais.

Lietuvos kariuomenė stojo kareiviams, kad galėtų užimti visus fronto barus. Ji būdavo sutelkiama ten, kur vyko aršios kovos. Ramesnėse vietose karių buvo mažiau. Šauliai turėjo paremti kariuomenę. Akmens šaulių būriui teko užimti Maskaukos–Strielciškės barą Lietuvos–Lenkijos kariuomenė fronte. Sargybos postai stovėjo Maskaukos, Akmens, Paakmenės, Korpiškių ir Kuklių kaimuose. Į pagalbą atvyko Gražiškių iš Vilkaviškio apskrities ir Prienų iš Marijampolės apskrities šaulių būriai, kurie įsikūrė Babriškių kaime. Susibūrė apie 160 ginkluotų vyru. Baro štabas veikė Jokėnų kaimo. Štabą sudarė skrajončio partizanų būrio vadai Feliksas Šemetas, Akmens šaulių būrio vadai V. Keršis ir Lietuvos kariuomenės generalinio štabo Informacijų skyriaus kpt. Jurgis Matulaitis. Maistu aprūpindavo iš 4-ojo Šaulių lauko štabo bei iš Alytaus intendantūros. Slaptažodžius, įsakymus ir kitus nurodymus šauliai gaudavo iš Lietuvos kariuomenės dalinių užtvaros viršininko ltn. Adomo Treiderio, įsikūrusio Puodžių kaime. Iš abiejų pusų įsitvirtino Lietuvos kariuomenės dalys. Stipriausia 20 šaulių su kulkosvaidžiu sargyba veikė Paakmenėje. Svarbiausias sargybiniai uždavinys buvo sau-goti tiltą per Merkį. Lenkų kareivai dažnai puldinėdavo Paakmenės kaimo sargybinius ir keli kartus stengesi tiltą užimti, bet šauliai stropiai jį saugoję ir sumaniai lenkų puolimus atremdavo. Lenkų kareiviams nuolatos puldinėjant Paakmenės kaimo sargybinius, baro štabe nutarta tiltą sunaikinti.

Gintaras LUČINSKAS
(bus daugiau)

2014 m. lapkričio 28 d.

Žalias Velnias išliko atmintyje

(atkelta iš 5 psl.)

1946 metais pajautė, kad yra sekamas, todėl slapta persikėlė į Vilnių ir tapo DKA štabo viršininko B. Trakimo-Genelio dešiniaja ranka. Apie tai savo atsiminimuose raše Genelis. Po jo arešto neilgai laisvas buvo ir Benius. 1947 metų birželį nespėjo išlaikyti egzaminą – buvo suimtas Kaune pas Mikauskus (dabartiname Savanorių prospektė, prie Aklųjų kombinato). Tada kartu su juo įkliuvo Antanas Ivanauskas. Nuteisė Benių 10 metų kalėti. Kalėjo Magadane, 1958 metais žuvo ten avarijoje, tad ten ir palaidotas.

1945 metų gruodžio 13 dieną Edvardas Kavaliauskas-Klajūnas, jo brolis Stepas-Dobilas, gimęs 1923 metais, Jonas Kareckas-Žebenkštis (1915–1945) ir Beržinis (slapyvardis), kurio pavardės ir vardo niekas nežino, nuėjo į Dirvonų kaimą pas Prano Žičiaus-Vėjo brolį Juozą. Su jais kartu buvo Jurgita Šerelytė.

Jos brolis Jonas Zdanavičius-Žvangutis (1919–1946) partizanavo, tačiau tuo metu jau buvo žuvęs Šešonių miške. Sako, kad ten būta išdavystės. Jie buvo apsupti ir bėgo Neries link. Visi keturi buvo nušauti.

Iš Skerių kaimo kilęs partizanas Jonas Kareckas-Žebenkštis (1915–1945) buvo Edvaro-Klajūno artimas draugas, kuopos skyriaus vadovas. Apylinkėse kariavo Kreckai – Vaclovas ir 10 metų jaunesnis brolis Edvardas – iš-

Budelių kaimo, Žaslių valsčiaus. Kuoposvadas Vaclovas-Jovaras (1918–1945) greitai žuvo. Edvardas 1946 metais suimtas, nuteistas ir aštuonečius metus praleido lageryje.

1945 metų rudenį su dvejais metais už mane vyresniu kaimynu Feliksui Čiulada nuėjome į Gurės mišką. Bėgau pirmas, jis buvo atsilikęs. Staiga kažkas parvertė mane ant žemės, o pradėjusį spurdėti mušė per veidą. Tai buvo kareivių ir stribų pasala. Visa laimė, kad Feliksas tai matė ir jiems į nagus nepakliuovo. Pasirodo, kareiviai buvo gavę pranešimą, kad miške turi pasiodyti partizanai, gal net pats Žalias Velnias... Man užlaužė rankas, kareivių vyresnysis dar twojo nagano rankena per galvą. Praradau orientaciją. Atsipeikėjus pradėjo klausinėti, kas čia mane siuntė, kur slapstosi partizanai. Nieko nesakiau, nes nežinojau. Tada nusivežė į Žaslius, tardė, ten išlaikė du mėnesius.

Antrą kartą į areštinę pakliuvau 1947 metais, kai kažkas stribams pranešė, kad dažnai važinėju į Kauną. Išlaikė trissavaites klausinėdami, iš kur teikiu partizanams medikamentus, gal dar ką jiems parvezu. Viską neigiau. Pagaliau atėjouž-verbuoja informatorė ir paliudijo, kad manęs tarp partizanų nėkada nematė. Paleido..."

1948 metų gegužės 22 dieną Kaišiadorių geležinkelio stotyje stovėjo 53 gyvuliniai vagonai, pilni tremiamų žmo-

nių. Tarp jų buvo ir Vytauto tėvas Motiejus Kavaliauskas. Jam tada buvo 54 metai. Su juo į Sibirą iškeliau tuo metu namuose buvusi sesuo Birutė ir senelis Jonas Cikanavičius, gimęs 1885 metais. Motina buvo išvažiavusi pasimelsti į Vilniaus Kalvarijas, todėl gyvuliniu vagono išvengė. Ėmė slapsytis. Ir Vytautas pradėjo sunukį išvyto iš namų jauno žmogaus gyvenimą. Net žiemą tekdavo miegoti šiaudų kupetose, miške, pas gimines ar pažiustumus. Žinoma, pas tuos, kurių nebijojo prigliausti. Būtų patraukęs pas partizanus, tik kad jų neliko. Vėliau saugumiečiai pasakė, kad gali su motina grįžti namo, nebetrems. 1952 metais Vytautą išvėžė į sovietinę kariuomenę. Senelis Jonas Cikanavičius 1950 metais mirė Kryliake, tévas su Birute į Lietuvą grįžo 1956 metais.

Atgimimo laiku Vytautas buvo nuvykęs į savų tremties vietas Sibire, senelio palaikus parseivę į Lietuvą, surado aplieistą brolio Beniaus kapavietę Ustemicke, Magadano srityje, sutvarkę, aptvérę metaline tvorele, pastatę kryžių.

„Iki šiol pamenu susitikimus su Jono Misiūnu-Žaliu Velniu. Buvau dar paauglys, bet jau norėjau būti toks, kaip šis nenuilstamas partizanų vadasis“, – sakė Vytautas Kavaliauskas, pasakodamas apie sunkius ginkluotosios rezistencijos metus Paparčių apylankėse.

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Pagerbti Tauro apygardos Birutės rinktinės partizanai

(atkelta iš 1 psl.)

Išlaikydami gilią tradiciją, šiemet memoriale atminimo žvakes ižiebė atkurto Lietuvos laisvės kovos sajūdžio (LLKS) nariai – buvę Tauro apygardos partizanai ir jaunieji panemuoniškiai – Kauno kunigaikštio Vaidoto pagrindinės mokyklos mokiniai su mokytojomis ir direktore Gražina Šliužienė, LDK Birutės karininkų šeimų moterų draugijos, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinės sąjungos, Lietuvos rezervo karių asociacijos nariai, Panemunės bendruomenės atstovai ir seniūnė Rasita Žolynienė. Susikaupus minutei tylos, Kauno igulos kapelionas kpt. Tomas Karklys ir Panemunės Šv. Mergelės Marijos bažnyčios klebonas Deimantas Brogys

meldėsi už Lietuvos laisvės karių. Istorinių žinių apie Birutės rinktinės veiklą ir kovotojus pateikė Kauno rezistencijos ir tremties muziejaus vadovas Rokas Sinkevičius; LLKS štabo viršininkas dim. mjr. Vytautas Balsys, epizodiškai prisimindamas savo partizanius žygius, kvietė pagerbti ir LLKS prezidiumo pirmininko Jono Žemaičio-Vytauto, prieš 70 metų nužudyto Butyrkų kalėjime, atminimą bei atsakingai žiūrėti į šiuo metu kare už valstybės nepriklausomybę skendinčią Ukrainą, kovojančią su tuo pačiu agresoriumi, kaip anuomet Lietuvą; LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė padėkojo Vaidoto pagrindinės mokyklos tikybos mokytojai

Ingai Straigienei ir birutietėms Aldonai Narvydaitei-Gustienei bei Daliai Lukšaitei-Maciukevičienei už prasmingą kasmelinę iniciatyvą – Lietuvos laisvės kovotojų pagerbimą Kariuomenės dienos proga. Perpindamos pasisakančiųjų žodžius, prie memorialo tadien skambėjo ir partizanų dainos, nuoširdžiausiai besiliejančios iš muzikos mokytojos Ramunės Lukoševičiūtės ir jos paruoštų ketvirtokų vaidotiškių širdelių. Renginį vedė Lietuvos rezervo karių asociacijos karys savanoris Gintautas Tamulaitis.

Nuoširdžiai dėkoju visiems, pagerbusiems Tauro apygardos Birutės rinktinės Laisvės kovotojų atminimą.

Dalia LUKŠAITĖ-MACIUKEVIČIENĖ

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309, Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214.
www.lpkts.lt, el. paštas: tremtinys@zebra.lt

Redakcija pasiliauka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negražinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.

Redaktorė Jolita Navickienė. Redakcija: Dalia Maciukevičienė, Vesta Milerienė. Maketavo Ignas Navickas

Įmonės kodas 3000 32645

Ats./sąsk. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB „SEB“ bankas.

ILSĘKITĖS RAMYBĖJE

Monika Kuodzevičiūtė-Rumčikienė 1928–2014

Gimė Onuškio valsč. Burbonių k. 1948 m. kartu su tėčiu Jonu, mama Zofija, seserimi Brone ištremta į Krasnojarsko kr. Partizansko r. Kojos gyv. Dirbo miško ruošos darbus. Brolis Stasys Kuodzevičius tapo partizanu, buvo išduotas ir nuteistas mirties bausme, bet nuosprendis pakeistas Sibiro katorga. Monikos būsimas vyras Pranas į Sibirą riedėjo viename ešelone. Grįžė į Lietuvą gyveno Lentvaryje.

Palaidota Račkūnų kapinaitėse.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.

LPKTS Lentvario filialas

Juzefa Marmienė 1916–2014

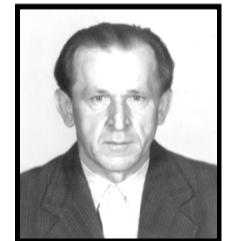

Gimė Vilkijos valsč. Aštuonerių liko našlaitė. Augo su vyresniais broliu ir seserimi. 1931 m. ištekėjo, susilaukė dvių vaikų. 1934 m. vyras mirė. 1943 m. ištekėjo už advokato Mykolo Marmos, susilaukė dukters. 1945 m. šeimą ištrėmė į Irkutsko sr. Čeremchovo r. Grišovo gyv. Dirbo įvairius darbus. 1951 m. vyras grįžo iš kalėjimo, dar susilaukė sūnaus, kuris gimė jau po tėvo mirties. 1958 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Vilkijoje. Dirbo įvairius darbus.

Palaidota Vilkijos kapinėse.

Liūdi vaikai ir vaikaičiai

Algirdas Juozaitis 1938–2014

Gimė Panevėžio r. Pakalniškių k. ūkininkų šeimoje. 1951 m. kartu su tėvais ir seserimi ištremtas į Tomsko sr. Teguldeto r. Staro Šumilovo gyv. Mokėsi septynmetėje mokykloje. Vėliau dirbo plytinėje. Po Stalino mirties, vienas išvažiavo į Lietuvą. Baigė vairuotojų kursus, dirbo autobuso ir taksi vairuotoju. Palaidojės žmoną vienas užaugino sūnų.

Palaidotas Panevėžio Ramygalos gatvės kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame sūnų ir artimuosius.

Buvę Staro Šumilovo tremtiniai

Eugenija Skunkytė 1922–2014

Gimė Pušaloto valsč. Deglėnų k. ūkininkų šeimoje. 1951 m. su tėvais ir broliu ištremta į Tomsko sr. Teguldeto r. Staro Šumilovo gyv. Dirbo miško ruošos darbus, vėliau valgykloje. Grįžusi į Lietuvą apsigyveno Panevėžyje, išdarbino Panevėžio skydinių namų sandėlyje, vėliau dirbo baldų fabrike ir vaikų darželyje.

Palaidota Panevėžio Ramygalos gatvės kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.

Buvę Staro Šumilovo tremtiniai

Užjaučiame

Mirus vyru, nuoširdžiai užjaučiame LPKTS Tauragės filialo tarybos narę Albiną Skirienę ir vaikus Dianą ir Modestą. Linkime dvasios stipribės sunkią netekties valandą.

LPKTS Tauragės filialas

Skelbimas

Lapkričio 30 d. (sekundienį) 12 val. Telšių Šv. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčioje bus aukojamas Mišios už mirusius tremtinius. 13.30 val. Suaugusiųjų mokyklos salėje (S.Daukanto 17, 1 aukštė) įvyks LPKTS Telšių filialo ataskaitinis susirinkimas.

Kviečiame dalyvauti.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai
Tiražas 2330 egz.

Kaina 2 litai
0,58 euro

1947 metų agentūrinė byla „Vakarai“

(atkelta iš 1 psl.)

Renginio vedėjas pakvietė susirinkusiuosius sugedotį Lietuvos valstybės himną. Tuo pačiu buvo prisimintas ketvirtasis Lietuvos Prezidentas, LLKS prezidiumo pirmininkas dim. gen. Jonas Žemaitis-Vytautas, 1954 metų lapkričio 26 dieną nužudytas Maskvos Butyrkų kalėjime. Šviesus jo atminimas pagerbtas tylos minute.

Istorikas prof. Valdas Rakutis apžvelgė susiklosčiusią šiandieninę tarptautinę padėtį, įvardijo grėsmę mūsų valstybei bei Lietuvos istorijos žinių svarbą ugdant pilietinę visuomenę. Lietuvos kariuomenės dienos proga nuoširdžiai sveikino karius, linkédamas geriausios kloties Tėvynės sargyboje. Seimo narys prof. Arūmantas Dumčius pasidalijo tremties prisiminimais.

Po malonių pasveikinimų Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos Kauno skyriaus vadas ats. kpt. Vytautas Žymančius, kūrybinės grupės vadovas, pristatė filmo „1947 m. agentūrinė byla „Vakarai“ kūrėjus: istorinių žinių ir archyvinės medžiagos apibendrintoją prof. Aleksandrą Vitkuką, idėjų „variklį“ Gintautą Tamulaitį, operatorių Antaną Zinkevičių. Kūrybinės grupės nariai papasakojo apie filmo siužeto kūrimą, pagrindinio liudininko suradimą, keliones į Lietuvos pasienį ir Lenkiją.

„Partizanai buvo dvasiškai stiprūs, mylėjo Lietuvą, nes jų šeimos buvo religingos, tautiskos. Jiems buvo ne tas pats, kas valdys Lietuvą, kokia kalba kalbės, kokie užrašai ženklinis gatves, miestus. Todėl Jūs, Laisvės kovotojai, nuėjė pragariškai Lietuvos laisvės kelią, galite drąsiai pasakyti – atlikau ir atidavau tai, ką privalėjau, tau, Tėvynė“ – teigė Gintautas Tamulaitis.

Po filmo peržiūros prof. Valdas Rakutis išsakydamas savo ižvalgas iškart pastebėjo, kad šis filmas yra ne tik edukacis, tačiau nuoširdus ir gyvas. Filmui, jamžinančių Laisvės kovą dalyvius, ciklą, reikėtų testi, nes jie turi istorinę išliekamą vertę.

Pagrindinis filmo veikėjas Tauro apygardos ryšininkas ir partizanas Sigitas Kvietkauskas žiūrovų buvo sutiktas ovačiomis, o pats jis padėkojo kūrėjams už malonų bendravimą, ir istorinio įvykio jamžinimą ne tik dokumentuose, bet gyvu vaizdu ir liudijimu.

Partizanas Antanas Lukša po peržiūros prisiminė ir savo

Filmo herojas partizanas Sigitas Kvietkauskas

isipareigojimus, gautos iš Tauro apygardos vado Žvejo – jis privalėjo pasirūpinti Vakarus keliausiančio brolio Juozo Lukšos-Kęstučio apranga, valiuta, su Vytautu Krikščiunu išmokti angliskus radijo kodus ryšio palaikymui, palydėti broli Juozą ir Jurgį Krikščiūnų iki Marijampolės. Antanas Lukša tvirtino tikjs ir dabartine Lietuvos kariuomene, padėkojo filmo kūrėjams kariams savanoriams ir sveikindamas visus Lietuvos kariuomenės dienos proga, kaip visada, kvietė „laikyti frontą“.

LLKS štabo viršininkas, partizanas dim. mjr. Vytautas Balsys papasakojo savo partizaninės veiklos epizodus, kurie taip pat gali tapti vieno iš filmų siužetu. Apgailestavo dėl šiuo metu Lietuvos žmonių sumaterialėjimo, lobizmo, tačiau didžiausios stiperjančia Lietuvos kariuomene, jaunaisiais šauliais.

Kauno įgulos karininkų ramovės viršininkas mjr. Donatas Mazurkevičius pasidžiaugė, kad ši filmo peržiūros popietė vyksta Kaune Lietuvos kariuomenės dienos proga ir kad panašiems renginiams ramovės durys visada bus atviros; kvietė nepasiduoti priesams, siekiantiems užvaldyti žmonių protus ir sielas...

Šventės metu muzikinius kūrinius „Oi neverk motuše“, „Palinko liepa šalia kelio“ atliko Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgų Didžiosios kunigaikštienės Birutės ulonų bataliono orkestro fleitininkas Algirdas Tamulaitis. Renginio dalyviai įsiamžino bendroje nuotraukoje, dalyvavusiems garbingiems svečiams ir organizacijų atstovams kūrėjai padovanovo filmo „Agentūrinė byla „Vakarai“ kompaktinių plokštelių. LKRKA Kauno skyriaus nariams buvo įteikti nario pažymėjimai.

Gintautas TAMULAITIS

Mokyklos renginių pynė

Jaunieji dainorėliai su mokyklos direktore Nijole Šimiene, pavaduotoja Eugenija Paškauskienė ir svečiais

Mokyklos ansamblis, vadovaujamas mokytojo Artūro Sinkevičiaus

Kauno Juozo Grušo meno mokykla, mieste garsėjanti savita mokymo programa, pasižymi ir aktyvia patriotinės pilietinės samonės formavimo veikla. Tai užsibrėžta daryti per mokytojų ir mokiniių meninį artumą, savarankišką kūrybinį procesą, per pažintines ekskursijas, susitikius, aktyvią būrelių, mokiniių organizacijų veiklą, vykstančius įvairius minėjimus, kurie suburia ne tik mokyklos bendruomenę, bet ir mokiniai tėvelius.

Spalio mėnesį mokykloje vyko išskirtinis tėstimio etnokultūrinio projekto „Linksma mūsų šeimynelė“ renginys. Ši projekto dalis buvo skirta pa-

gerbti mokinius, dalyvavusius respublikinėje Dainų ir šokių šventėje „Čia mūsų namai“.

Mokykloje išpudingai buvo paminėtos ir Vélinės pagal parrentą pradinių klasių mokytojos Zofijos Šimkienės ir tikybos mokytojų Vidos Zulonaitės bei Audronės Pundiniénės projektą „Tas Baltas Vélinių dangus...“

Vienas ypač svarbus mokyklos renginys – Lietuvos karių dienos minėjimas. Jį savo įtaigių žodžiu pradėjo mokyklos direktorės pavaduotoja, istorijos mokytoja metodininkė, daugelio mokykloje vykstančių renginių siela, Eugenija Paškauskienė. Glaustai paminėdamas Lietuvos kariuomenės

kūrimo istoriją, žygius, sveikinamajį žodį tarė mokyklos svečias – Lietuvos laisvės kovos sajūdžio štabo narys dim. vyr. ltn. Zigmas Tamakauskas. Istorinės rekonstrukcijos klubo „LDK Varčiai“ nariai Erikas Vasiljevas ir Laurynas Zinkevičius parodė Vytauto Didžiojo laikų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės menamą ginkluotę ir karybos meną. Mokiniai atidžiai stebėjo tuometinio bajoro – kario šarvuotą aprangą, jo ginkluotę, o viena penktokėlė įsiderasino savo rankose palaikyti net kovos kirvį. Daug emocijų sukėlė lietuvio kario ir „kryžiuočio“ dvikovos vaizdinių. Žinoma, kaip ir Žalgirio mūšyje, laimėjo lietuvis – nuaidėjo gausių plojimų bangą... Renginį patriotinė daina sušildė jaunesniųjų klasių dainorėliai, vadovaujami etninės kultūros mokytojo Artūro Sinkevičiaus.

Mokykloje buvo surengta ir Vilniaus – mūsų valstybės sostinės – grąžinimo 75 metų sukakties minėjimo popietė. Mokiniai susidomėjė žiūrėjo filmą, kuriame Lietuvos generalinio konsulato Vilniuje darbuotoja Birutė Fedaravičienė pasakoja savo prisiminimus apie 1939–1940 metų įvykius. Paminėta ir varpininko dr. Vinco Kudirkos, brėžusio Lietuvos valstybės atkūrimo kontūrus, mirties diena.

Gera matyti, kad Juozo Grušo meno vidurinės mokyklos bendruomenė, vadovaujama didelę pedagoginę patirtį turinčios direktorės Nijolės Šimienės, dirba sutartinai ir kryptingai, stengiasi įveikti išorės trukdžius ir įstatymiskai įteisinti savo pedagoginio kelio savitumą.

Zigmas TAMAKAUSKAS

Nuoširdžiai dėkojame paaukojuose knygos „Jonas Misiūnas-Žalias Velnias“ leidybai: Juozui Barisai – 200 litų, Jonui Gerdviliui – 100 litų, Česiui Vaclovui Grigui – 100 litų, Povilui Jakučioniui – 200 litų, Albinui Jaškevičiui – 100 litų, Raimondui Monkevičiui – 200 litų, Sofijai Survilienei – 100 litų, Onai Vilimienei – 100 litų.

LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Skelbimai

Lapkričio 30 d. (sekmadienį) 13 val. Kauno įgulos karininkų ramovėje įvyks konferencija „Žymiausios Lietuvos moterys istorijos tékmėje“. Koncertuos Kauno kultūros centro „Tautos namai“ vyrų choras „Perkūnas“. Bus eksponuojama dailininkės Laimos Tubelytės-Kriukelienės viduramžių žymiausių moterų portretai ir Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centro ir Šv. Ignaco Lojolos kolegijos surinkta kolekcija „Karalių pasakos“.

Lapkričio 30 d. (sekmadienį) Pakruojo r., Pašvitinyje, organizuojamas 1944-ųjų kruvinųjų Kūčių ir šv. Kalėdų 70-mečio minėjimas. Aplankysime žuvusiuoj amžinojo poilsio vietas Peleniškių piliakalnyje, Starkonių ir Pašvitinio kapinėse. 12 val. šv. Mišios už žuvusiuosius, vėliau – atsiminimų popietė Pašvitinio bendruomenės salėje. Kviečiame dalyvauti šių įvykių liudininkus, žuvusiuoj giminaičius. 11 val. renkamės prie Pašvitinio bažnyčios.

Gruodžio 6 d. (šeštadienį) Pakruojo r. Lygumų seniūnijoje įvyks LPKTS Pakruojo filialo ir Lygumų bendruomenės organizuojamas 1944 m. kruvinųjų Kūčių ir šv. Kalėdų paminėjimas. Aplankysime šiurpių įvykių ir žuvusiuoj amžinojo poilsio vietas.

12 val. išvykstame į Vaigailių k. Renkamės prie Lygumų bažnyčios. Po kelionės Lygumų seniūnijos salėje – prisiminimų popietė. Kviečiame aktyviai dalyvauti šių įvykių liudininkus, žuvusiuoj giminės, artimuosius.